

VĮ KURŠĖNŲ MIŠKŲ URĖDIJOS GAMTOSAUGINIŲ PRIEMONIŲ PLANAS

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

Projekto statusas: **Sudėtinė Kuršėnų m.u. vidinės miškotvarkos projekto dalis**

Direktorius

Alfredas Galaunė

Kraštotvarkos skyriaus vedėja

Viliūnė Naureckaitė

Rekreacijos ir gamtosaugos grupės vadovas
(*Atsakingas vykdytojas*)

Linas Juozaitis

VĮ VALSTYBINIS MIŠKOTVARKOS INSTITUTAS, 2007

TURINYS

Aiškinamasis raštas

1. Darbo teisinis pagrindas, tikslai ir metodika.....	3
2. Darbo sudėtis.....	4
3. Bendroji apžvalga.....	5
3.1. Gamtinis karkasas.....	5
3.2. Valstybės saugomos teritorijos	7
3.3. Valstybės saugomi objektai.....	10
3.4. Urėdijos įsipareigojimu saugomi plotai (kertinės miško buveinės, miško sklypai saugomi remiantis FSC reikalavimais).....	11
3.5. Ekologiškai vertingi miško sklypai.....	15
3.6. Miško sklypai su pavieniais ekologiškai vertingais medžiais.....	17
4. Miškų ūkinis režimas.....	19
5. Gamtosauginės miškų ūkinės priemonės, skirtos biologinės įvairovės išsaugojimui nesaugomose teritorijose (sprendiniai).....	20
5.1. Kraštovaizdžio formavimo kirtimai.....	20
5.2. Miško aikštelių ir laukymų valymas nuo apaugimo.....	20
5.3. Pušynų, augančių Pa ir Pb augavietėse išsaugojimas.....	21
5.4. Natūralių pelkių palikimas savaiminei raidai.....	21
5.5. Pavienių paliekamų bioįvairovės medžių atranka ir išdėstymas	22
5.6. Senmedžių reikšmė ir apsauga.....	22
5.7. Kertinių miško buveinių tvarkymas ir apsauga.....	23
5.8. Kitos priemonės.....	23
Literatūra.....	26

Priedai

1. Gedinčių girininkijos gamtosauginių priemonių plano aiškinamasis raštas ir žiniaraščiai.....	27
2. Gulbinų girininkijos gamtosauginių priemonių plano aiškinamasis raštas ir žiniaraščiai.....	45
3. Ilgšilio girininkijos gamtosauginių priemonių plano aiškinamasis raštas ir žiniaraščiai.....	59
4. Paežerių girininkijos gamtosauginių priemonių plano aiškinamasis raštas ir žiniaraščiai.....	91
5. Pavenčių girininkijos gamtosauginių priemonių plano aiškinamasis raštas ir žiniaraščiai.....	121
6. Pažiužmelių girininkijos gamtosauginių priemonių plano aiškinamasis raštas ir žiniaraščiai.....	137
7. Šaukėnų girininkijos gamtosauginių priemonių plano aiškinamasis raštas ir žiniaraščiai	159
8. Tryškių girininkijos gamtosauginių priemonių plano aiškinamasis raštas ir žiniaraščiai.....	191
9. Lietuvos valstybinių saugomų teritorijų, esančių Kuršėnų miškų urėdijoje specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos (ištraukos).....	217
10. Bendrieji kertinių miško buveinių nuostatai.....	221
11. Gamtinio karkaso nuostatai.....	231

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Darbo teisinis pagrindas, tikslas ir metodika

Teisinis pagrindas. Šis darbas atliktas pagal VĮ Kuršėnų miškų urėdijos užsakymą (sutarties nr. 6, 2006.04.30). Gamtosauginių priemonių plano tikslingumą sąlygojo naujo VĮ Kuršėnų miškų urėdijos vidinės miškotvarkos projekto rengimas. Šiame plane suprojektuota gamtosauginių ir specialių miško biologinę įvairovę praturtinančių priemonių visuma, remiantis nauja miškotvarkos darbų vykdymo instrukcija ir išaugusiais aplinkosauginiais reikalavimais šalies valstybiniams miškams.

Gamtosauginių priemonių planas yra Kuršėnų miškų urėdijos miškotvarkos projekto sudėtinė dalis. Rengiant šį planą, urėdijos girininkijų miškuose suprojektuotos gamtosauginės priemonės, kurių laikymasis padės išsaugoti ir praturtinti biologinę įvairovę miškų urėdijos teritorijoje. Visos suprojektuotos priemonės suderintos su miškų urėdija, atsižvelgiant ne tik į gamtosauginius, bet ir į socialinius bei ekonominius visuomenės ir miškų urėdijos interesus šioje teritorijoje. Informacija apie suderintas su miškų urėdija gamtosaugines priemones pateikiama atskiruose žiniaraščiuose pagal girininkijas.

Darbo tikslas. Darbo tikslas - pagaminti specialų Kuršėnų miškų urėdijos gamtosauginių priemonių žemėlapi, kuriame būtų pažymėtos visos urėdijos teritorijoje esančios valstybės saugomos teritorijos, Europos Sąjungos svarbos teritorijos (Natura 2000), Lietuvos raudonosios knygos objektų radimvietės, urėdijos įsipareigotos saugoti teritorijos (kertinės miško buveinės) bei išaiškintos ir lokalizuotos kitos ekologiškai vertingos teritorijos. Visoms šioms išvardintoms ir plane pažymėtomis teritorijoms bei objektams sudaromi žiniaraščiai kartu su išsaugojimo bei atkūrimo priemonėmis. Tokiu būdu sukuriamas vieningas dokumentas, kuriame sukonzentruotos visos saugomos ir apribotos veiklos teritorijos su ūkinio režimo ypatybėmis bei gamtosauginėmis priemonėmis. Ši medžiaga iki šiol buvo išskaidyta atskiruose teisės aktuose bei teritorinio planavimo dokumentuose ir tai apsunkino miškų urėdijos specialistų praktinį darbą ir ūkinės veiklos miškuose kontrolę. Kuršėnų miškų urėdijos darbuotojai ateityje galės aktualizuoti visus mūsų pateikiamus duomenis, juos tobulinant ir įtraukiant naujus papildomus rodiklius.

Plane pateikiami žemėlapiai ir žiniaraščiai galės būti naudojami ne vien tik praktiniam suprojektuotų ir apibendrintų priemonių įgyvendinimui, bet ir miškų sertifikavimo procese bei gamtosauginių pasiekimų propagavimo ir visuomenės švietimo veiklose.

Darbo metodika. Darbas atliktas naudojant 2006 m. miškotvarkos lauko darbų inventorizacinę medžiagą, Kuršėnų miškų urėdijos teritorijoje vykdyto kertinių miško buveinių inventorizavimo medžiagą, valstybės saugomų teritorijų planavimo dokumentus. Darbe remtasi Kuršėnų miškų urėdijos darbuotojų pateikta medžiaga bei informacija. Surinkti iš visų galimų šaltinių duomenys buvo susisteminti ir pateikti aiškinamajame rašte. Žiniaraščiai sudaryti, naudojant VĮ Valstybinio miškotvarkos instituto naujausios sklypinės duomenų bazės duomenis. Visa surinkta ir apibendrinta medžiaga suvesta į grafinę duomenų bazę ir parengti GIS sluoksniai. Grafinė informacija lokalizuota planinėje medžiagoje M 1:50000. Projektiniai sprendiniai priimti vadovaujantis galiojančiais saugomų teritorijų reglamentais, miškotvarkos darbų vykdymo instrukcijos reikalavimais bei tvaraus, gamtai artimo ir subalansuoto miškų ūkio principais.

2. Darbo sudėtis

Darbas susideda iš gamtosauginių priemonių plano, aiškinamųjų raštų ir žiniaraščių, kurie pagaminti atskirai visoms girininkijoms, o jų pagrindu visai miškų urėdijos teritorijai parengtas bendras sąvadas, įskaitant ir saugomas teritorijas. Kuršėnų miškų urėdijos Gamtosauginių priemonių planas (žemėlapis) pagamintas valstybinės reikšmės miškų išdėstymo plano pagrindu M 1: 50 000 (1 egz.). Ūkinės veiklos apribojimai bei kitos gamtosauginės priemonės pateikiami atskiruose žiniaraščiuose (1 egz.), suskirstytuose pagal girininkijas.

3. Bendroji apžvalga

3.1. Gamtinis karkasas

Gamtinis karkasas – tai vientisas gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklas, jungiantis gamtinio pobūdžio:

- Saugomas teritorijas – rezervatus, draustinius, valstybinius parkus, atkuriamuosius ir genetinius sklypus, ekologines apsaugos zonas;
- Kitas ekologiškai svarbias vandenu, miškų, žemės ūkio, kitos paskirties teritorijas.

Gamtinio karkaso teritorijų apsaugą, tvarkymą, naudojimą ir planavimą reglamentuoja Saugomų teritorijų, Aplinkos apsaugos, Nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos, Miškų, Teritorijų planavimo, Statybos, Poveikio aplinkai vertinimo, Pajūrio juostos bei kiti įstatymai, Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos, atskirų saugomų teritorijų nuostatai, saugomų teritorijų, jų zonų, teritorijos dalių ar paveldo objektų tipiniai ir (ar) individualūs apsaugos, taip pat saugomų teritorijų regioniniai architektūriniai reglamentai, įskaitant laikinus reglamentus, apsaugos sutartys, kurios gali būti sudaromos dėl veiklos apribojimų saugomose teritorijose, konkrečių žemės, miško bei vandens telkinio naudojimo sąlygų nustatymo ir gamtinio karkaso nuostatai.

Gamtinio karkaso paskirtis:

- Sukurti vientisą gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklą, užtikrinanti kraštovaizdžio geoekologinę pusiausvyrą ir gamtinius ryšius tarp saugomų teritorijų, sudaryti prielaidas biologinei įvairovei išsaugoti;
- Sujungti didžiausią ekologinę svarbą turinčias buveines, jų aplinką bei gyvūnų ir augalų migracijai reikalingas teritorijas;
- Saugoti gamtinį kraštovaizdį ir gamtinius rekreacinius išteklius;
- Didinti šalies miškingumą;
- Optimizuoti kraštovaizdžio urbanizacijos bei technogenizacijos ir žemės ūkio plėtrą.

Gamtinį karkasą sudaro:

- **Geoekologinės takoskyros** – teritorijų juostos, jungiančios ypatinga ekologine svarba bei jautrumu pasižyminčias vietas: upių aukštupius, vandenskyras, aukštumų ežerynus, kalvynus, pelkynus, priekrantes, požeminių vandenių intensyvaus maitinimo ir karsto paplitimo plotus. Jos skiria stambias gamtines geosistemas ir palaiko bendrąją gamtinio kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą;
- **Geosistemų vidinio stabilizavimo arealai ir ašys** – teritorijos, galinčios pakeisti šoninį nuotėkį ar kitus gamtinės migracijos srautus, taip pat reikšmingos biologinės įvairovės požiūriu: želdinių masyvai ir grupės, natūralios pievos, pelkės bei kiti vertingi stambiųjų geosistemų ekotopai. Šios teritorijos kompensuoja neigiamą ekologinę įtaką gamtinėms geosistemoms;
- **Migraciniai koridoriai** – slėniai, raguvynai bei dubakloniai, kitos žemesnėse reljefo vietose esančios teritorijos, kuriomis vyksta intensyvi medžiagų, energijos ir gamtinės informacijos srautų apykaita ir augalų bei gyvūnų rūšių migracija.

Visos šios geoekologiškai aktyvios teritorijos yra sujungtos į vientisą sistemą – *gamtinį karkasą*, skirtą valdyti kompensacines kraštovaizdžio funkcijas bei garantuoti jo struktūros stabilumą.

Pagal geosistemų, kurios atlieka ekokompensacines funkcijas, dydį ir svarbą *gamtinio karkaso* struktūrinės dalys skirstomos į europinės, nacionalinės, regioninės ir vietinės reikšmės.

Pagal natūralumo laipsnį ir gebėjimą atlikti ekologinio kompensavimo funkcijas, teritorijų planavimo dokumentuose išskiriamos *patikimo, riboto ir silpno geoekologinio potencialo gamtinio karkaso teritorijos*.

Biologinės įvairovės apsaugai gamtinio karkaso teritorijose išskiriamas ekologinis tinklas, jungiantis didžiausią bioekologinę svarbą turinčias buveines, jų aplinką bei gyvūnų ir

augalų migracijos koridorius. Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka išskiriamas *Europos ekologinis tinklas „Natura 2000“*, apimantis buveinių ir paukščių apsaugai svarbias teritorijas.

Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijose yra draudžiama arba ribojama veikla, galinti turėti neigiamą poveikį saugomoms natūralioms buveinėms, rūšių buveinėms ir saugomoms augalų bei gyvūnų rūšims. Leidžiama tokia veikla, kuri užtikrina tinkamą buveinių ir rūšių būklę. Veikla šiose teritorijose turi būti vykdoma atsižvelgiant į konkrečius buveinių tipus ar rūšis ir remiantis teritorijų planavimo dokumentais ir (ar) gamtotvarkos planais.

Gamtinio karkaso teritorijose saugoma kraštovaizdžio erdvinė teritorinė struktūra ir gamtinis pobūdis, ekologinis stabilumas, kraštovaizdžio estetinė vertė.

Visose gamtinio karkaso teritorijose skatinama veikla, kuria užtikrinama kraštovaizdžio ekologinė pusiausvyra, palaikomas ir stiprinamas ekosistemų stabilumas, vykdoma renatūralizacija ir ekosistemų atkūrimas, bei ekstensyvi rekreacija, palaikoma ir didinama biologinė įvairovė bei bendras teritorijos miškingumas, saugomi bei plečiami želdynai ir želdiniai agrarinėse bei urbanizuotose teritorijose, vykdomi teritorijų ir akvatorių rekultivacijos bei išvalymo nuo užteršimo darbai, neutralizuojamos, kitaip nukenksminamos arba iškeliamos pramonės įmonės ir mažinamas vizualiai agresyvių objektų poveikis.

Siekiant stiprinti teritorijų ekokompensacines funkcijas, turi būti vykdomos aktyvios riboto ir silpno geoekologinio potencialo gamtinio karkaso struktūrų plėtojimo priemonės, teikiamas prioritetas šių teritorijų apželdinimui mišku, miško parkų ir kitų rekreacinės bei ekologinės paskirties želdynų įveisimui ir darniam tvarkymui, ekologiškai žemdirbystei.

Ūkinė veikla gamtinio karkaso teritorijose gali būti vykdoma tik įvertinus šios veiklos poveikį, atlikus teritorijų planavimo dokumentų, planų ir programų strateginių pasekmių vertinimą vadovaujantis Aplinkos apsaugos bei Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymais Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka, numatant ir įgyvendinant įvairiapuses priemones antropogeniniam poveikiui kompensuoti, gamtiniam kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei išsaugoti.

Gamtinio karkaso teritorijose draudžiama naujų pramonės įmonių, kurioms reikalingi taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai, statyba bei naujų gyvenamųjų pastatų ir gyvenamųjų kvartalų statyba konservacinės, miškų, kitos – rekreacinės, taip pat žemės ūkio paskirties teritorijose.

Gamtinio karkaso teritorijos turi būti tvarkomos vadovaujantis darnios plėtros principais. Teritorijose, turinčiose istorinę, kultūrinę vertę, svarbiose estetiniu atžvilgiu, gamtinio karkaso teritorijos tvarkomos atsižvelgiant ir derinant tarpusavyje ekologinius, kultūrinius bei estetinius kraštovaizdžio formavimo reikalavimus.

Gamtinio karkaso nuostatai pateikiami 11 priede.

3.2. Valstybės saugomos teritorijos

Kuršėnų miškų urėdijos bendras miško žemės plotas yra 36,2 tūkst. ha. Valstybinės reikšmės miškai sudaro 20,7 tūkst. ha arba 57,2% bendro miško žemės ploto. Miškų urėdijos teritorijos miškingumas – 42,0%, didesni miškų masyvai – Tryškių, Pažižmės, Vanagiškės, Paežerių, Ilgšilio, Gulbino, Užpelkių. Miškų urėdijos miškingumas didesnis vakarinėje teritorijos dalyje - Tryškių, Pažiužmėlių, Ilgšilio girininkijose.

Valstybės saugomos teritorijos (valstybiniai draustiniai) užima 760,1 ha valstybinės reikšmės miško žemės teritorijos. Iš jų geomorfologiniai draustiniai užima 171,4 ha miško žemės plotą ir botaninis zoologinis draustinis – 588,7 ha.

Šilkalnių geomorfologinis draustinis (bendras plotas 812,1 ha, į urėdijos teritorijoje esančius valstybinės reikšmės miškus patenka 92,1 ha) įsteigtas 1992 m. Pagrindinis tikslas – išsaugoti raiškų erozinio raguvyno kompleksą Ventos vidurupio senslėnyje.

Varputėnų geomorfologinis draustinis (bendras plotas 288,9 ha, į urėdijos teritorijoje esančius valstybinės reikšmės miškus patenka 79,3 ha) įsteigtas 1992 m. Tikslas – išsaugoti Ventos vidurupio žemumos reljefą su Varputėnų ozais.

Gelžės botaninis - zoologinis draustinis (bendras plotas 949,1 ha, į urėdijos teritorijoje esančius valstybinės reikšmės miškus patenka 588,7 ha) įsteigtas 1992 m. Tikslas – išsaugoti Gelžės pelkę su apypelkiu, turinčią didelę botaninę ir zoologinę vertę.

Į miškų urėdijos teritoriją patenka nedidelės dalys Ventos regioninio parko ir Šakynos geomorfologinio draustinio, tačiau valstybinių miškų šios saugomos teritorijos neliečia.

Vadovaujantis LR saugomų teritorijų įstatymo 24 straipsniu, LR saugomoms teritorijoms arba jų dalims, kuriose yra tarptautinės svarbos buveinių, augalų ir gyvūnų rūšių ar jų bendrijų bei populiacijų, gali būti suteiktas tarptautinės svarbos saugomos teritorijos statusas. Jei teritorijos nėra saugomos, pirmiausia įsteigiama atitinkama nacionalinė saugoma teritorija, kuriai vėliau suteikiamas Europos Bendrijos svarbos saugomos teritorijos statusas.

Valstybės saugomų teritorijų ploto pasiskirstymas Kuršėnų miškų urėdijos girininkijų valstybinės reikšmės miško žemėje pateikiamas 1 lentelėje.

1 lentelė. Saugomos teritorijos valstybinės reikšmės miškuose pagal girininkijas

Girininkija	Miško žemės plotas, ha	Saugomų teritorijų plotas miško žemėje, ha	Saugomų teritorijų % nuo miško žemės ploto
Gedinčių	1985,5	-	-
Gulbinų	2103,2	-	-
Ilgšilio	2964,7	-	-
Paežerių	2536,1	79,3	3,1
Pavenčių	1751,1	-	-
Pažiužmėlių	3212,3	-	-
Šaukėnų	3460,6	92,1	2,7
Tryškių	2703,6	588,7	21,8
Iš viso	20717,1	760,1	3,7

Kuršėnų miškų urėdijoje saugomos teritorijos užima 3,7% miškų urėdijos valstybinės reikšmės miškų miško žemės ploto. Didesnė saugomų teritorijų dalis yra sukoncentruota miško žemėje.

Kuršėnų miškų urėdijos savanorišku įsipareigojimu, visose girininkijose yra saugomų plotų – kertinių miško buveinių ir miškų sertifikavimo FSC kriterijus atitinkančių miško sklypų, sudarančių 5% urėdijos teritorijos. Tokiems saugomiems plotams be kertinių miško buveinių priskirti miško sklypai, esantys Gelžės botaniniame – zoologiniame draustinyje.

Valstybės saugomų teritorijų pasiskirstymas girininkijų valstybinės reikšmės miškuose pagal visas pagrindines kategorijas pateikiamas 2 lentelėje (plotai be linijinių objektų).

3.3. Valstybės saugomi objektai

Valstybės saugomų gamtos paveldo objektų pasiskirstymas regione pateikiamas 3 lentelėje. Iš gamtos paveldo objektų Kuršėnų miškų urėdijoje yra medžiai gamtos paminklai ir akmenys – geologiniai gamtos paminklai.

Urėdijos girininkijų pasiūlymu teikiame papildomai medžius, kurie galėtų atitikti gamtos paminklams keliamus reikalavimus.

3 lentelė. Saugomų gamtos paveldo objektų sąvadas

Eil. nr.	Pavadinimas	Girininkija	Vieta
1.	Dugnų ąžuolas	Paežerių	Dugnų miškas, 3 kv., prie 20 skl.
2.	Paežerių ąžuolas	Paežerių	Paežerių miškas, 16 kv., 13 skl.
3.	Laumės akmuo	Paežerių	Varputėnų miškas, 81 kv., 22 skl.
4.	Urkuvėnų akmuo	Paežerių	Varputėnų miškas, 81 kv., 16 skl.
5.	Martyno akmuo	Šaukėnų	Skaistgirio miškas, 10 kv., 42 skl.

Naujai siūlomi

Eil. nr.	Pavadinimas	Girininkija	Vieta
1.	Sena liepa	Gedinčių	6 kv., 22 skl.

Lietuvos raudonosios knygos gyvūnų ir augalų radimviečių pasiskirstymas girininkijose pateikiamas 4 lentelėje. Detalesnė šių objektų charakteristika ir išsidėstymas kiekvienoje girininkijoje pateikiami plano priedų žiniaraščiuose ir girininkijų aiškinamuose raštuose.

4 lentelė. Lietuvos raudonosios knygos objektų sąvadas

Girininkija	LRK Objektų kategorija			Iš viso
	Paukščių lizdavietsės	Paukščių perimvietės	Augalų radimvietės	
Gedinčių	-	-	-	-
Gulbinų	-	-	-	-
Ilgšilio	-	-	-	-
Paežerių	2	1	2	5
Pavenčių	-	-	-	-
Pažiužmėlių	-	-	-	-
Šaukėnų	4	-	-	4
Tryškių	1	2	1	4
Iš viso	7	3	3	13

Gauseni urėdijoje yra duomenys apie augalų rūšis, įtrauktas į Lietuvos raudonąją knygą. Informacija apie Lietuvos raudonosios knygos objektus daugiau atspindi jų iširtumo lygį, o ne faktinę objektų padėtį.

3.4. Urėdijos įsipareigojimu saugomi plotai

Miško vystymosi ypatumai ir kitos priežastys lemia tai, kad ypač svarbios biologinės įvairovės vertybės telkiasi fragmentiškuose, daugeliu atvejų labai nedideliuose miško plotuose, vadinamuosiuose “karštuose taškuose”. Šiuose plotuose biologinė įvairovė yra nepaprastai didelė. Specialaus tarptautinio Lietuvos ir Švedijos vykdyto projekto metu buvo inventorizuotos tokios buveinės, Lietuvoje pavadintos Kertinėmis miško buveinėmis (toliau tekste - KMB), kurios užima tik nedidelę visų miškų dalį, tačiau jose telkiasi palyginti daug kraštovaizdyje aptinkamų biologinės įvairovės elementų, ypač retų ar nykstančių organizmų rūšių. Žinant, kur yra tokios buveinės, galima didelių išlaidų nereikalaujančiais metodais išsaugoti didelę biologinės įvairovės dalį.

Lietuvoje KMB inventorizacija buvo ypač svarbi, nes pavojus išnykti gresia daugeliui miškuose gyvenančių organizmų rūšių. Retos ir specializuotos rūšys nyksta, nes kinta šios joms reikalingos gyvenamosios vietos:

1. Seni ir džiūstantys įvairių rūšių medžiai;
2. Įvairaus stambumo, amžiaus, apšviestumo, skirtingų rūšių medžių medienos liekanos (stovintys nudžiūvę medžiai, virtuoliai, stuobriai ir kt.);
3. Ilgai tam tikroje vietoje išliekantys miško elementai, pavyzdžiui, ilgai toje pačioje vietoje augantys nuolat drėgni šlapieji eglėnai.

Kuršėnų miškų urėdijos teritorijoje KMB inventorizacija buvo vykdoma 2002-2004 metais. Inventorizaciją vykdė licencijuoti specialistai - KMB inventorizuotojai Ž. Sinkevičius ir D. Kaltenis.

VĮ Kuršėnų miškų urėdija įsipareigojo saugoti valstybinės reikšmės miškuose inventorizuotas kertines miško buveines, kurios užima 93,6 ha plotą.

Lietuvos miškų valdymo institucijos prisiėmė vykdyti įsipareigojimus, kurie suformuluoti Helsinkio proceso dokumentuose, Europos kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės strategijoje, ES Buveinių direktyvoje, ES svarbos saugomų teritorijų tinklo Natura 2000 kūrimo dokumentuose, 21-ojo amžiaus darbotvarkėje Baltijos jūros regionui, kituose tarptautiniuose teisės aktuose. Biologinės įvairovės palaikymas ir didinimas yra svarbi subalansuoto miškų ūkio plėtros Lietuvoje dalis. Keitimasis žiniomis ir patirtimi yra vienas iš svarbiausių būdų, padedančių išskirti ypatingai reikšmingas aplinkai kertines buveines, taikyti jose apsaugos ir/arba specialias tvarkymo priemones bei atsižvelgti į jas teritorijų planavimo metu.

Nacionaliniame ir tarptautiniame lygmenyse yra kuriamos miško produktų ekologinio sertifikavimo sistemos, kurių pagrindinis tikslas – biologinės įvairovės išsaugojimas. Vertingų biologinės įvairovės atžvilgiu teritorijų inventorizacija turėtų padėti pateikti rinkos poreikį ekologiškai sertifikuotiems (“žaliesiems”) miško produktams.

Būtina pabrėžti, kad biologinės įvairovės apsauga kertinėse miško buveinėse neturėtų būti laikoma galutine ir vienintele priemone, reikalinga nykstančiai miškingo kraštovaizdžio biologinei įvairovei išsaugoti. Specialaus projekto metu Lietuvoje buvo inventorizuota tik apie ½ visų, realiai egzistuojančių KMB, todėl kiekviena miškų urėdija dar gali tęsti kertinių miško buveinių paiešką.

Vykdydama miškų sertifikavimo FSC keliamus reikalavimus, Kuršėnų miškų urėdija įsipareigojo saugoti ir nekirsti miško sklypus, užimančius 5% nuo visų miškų urėdijos administruojamų valstybinės reikšmės miškų ploto. Tokius sklypus sudaro ne tik miškuose inventorizuotos kertinės miško buveinės, bet ir medynai, augantys Gelžės botaniniame – zoologiniame draustinyje bei dar keletas sklypų daugiausia Šaukėnų girininkijoje (6 lentelė). Miško sklypai, įtraukti į miškų urėdijos neliečiamų medynų, sudarančių 5% valstybinės reikšmės miškų ploto sąrašą, bus saugomi – nekertami paliekant juos natūraliai raidai ir biologinei įvairovei.

5 lentelė. Kertinių miško buveinių ir potencialių kertinių miško buveinių sąrašas valstybiniuose miškuose

Girininkija	Kvartalo Nr.	Sklypo Nr.	KMB Nr.	KMB tipas	KMB plotas, ha
Gedinčių	78	3, 4	476503 *	Plačialapių miškai	1,0
Ilgšilio	8	3	436102 *	Šlapieji juodalksnynai	2,9
	13	4	436103	Šlapieji juodalksnynai	1,8
	47	7, 8, 9	446001 *	Kiti lapuočių miškai	3,0
	49	21	446002	Pušynai ir mišrūs miškai su pušimis	1,8
	65	14, 15, 19	436001 *	Šlapieji eglėnai ir mišrūs miškai su eglėmis	4,4
	72	17, 18	446003 *	Šlapieji eglėnai ir mišrūs miškai su eglėmis	1,1
Paežerių	3	16	456001	Šlapieji juodalksnynai	0,6
	8	5	456002	Pavienis medis milžinas	0,03
	8	5	456003	Pavienis medis milžinas	0,03
	8	7	456007	Pavienis medis milžinas	0,02
	9	1	456004	Medžių milžinų grupė	0,2
	9	4	456005	Pavienis medis milžinas	0,02
	9	4, 9	456006	Pavienis medis milžinas	0,02
	9	5, 6	456010	Pavienis medis milžinas	0,03
	9	9, 10	456009	Medžių milžinų grupė	0,4
	9	17	456013	Medžių milžinų grupė	0,1
	12	1	456008	Pavienis medis milžinas	0,02
	12	4	456011	Pavienis medis milžinas	0,02
	12	10	456012	Medžių milžinų grupė	0,1
	13	6	456014	Pavienis medis milžinas	0,02
	14	2	456015	Medžių milžinų grupė	0,1
	14	9	456016	Pavienis medis milžinas	0,03
	14	11	456017	Pavienis medis milžinas	0,03
	14	14	456018	Medžių milžinų grupė	0,1
	22	3	456019 *	Pelkiniai pušynai ir beržynai	0,4
	28	16	456020	Šlapieji juodalksnynai	0,7
	37	15, 20	456021 *	Šlapieji eglėnai ir mišrūs miškai su eglėmis	3,6
	38	5	456022	Šlapieji eglėnai ir mišrūs miškai su eglėmis	1,6
	41	10	456023	Šlapieji eglėnai ir mišrūs miškai su eglėmis	1,2
	54	22	455901 *	Šlapieji juodalksnynai	1,6
	60	14	455902	Šlapieji juodalksnynai	3,8
	65	4	455903 *	Šlapieji juodalksnynai	0,6
	96	13, 14, 24	445901	Kiti lapuočių miškai	1,9
	107	9	445902	Kiti lapuočių miškai	2,7
	114	17	445903	Kiti lapuočių miškai	3,0
Pavenčių	57	31, 38	476001	Pušynai ir mišrūs miškai su pušimis	2,2
	139	16	456201	Kiti lapuočių miškai	1,6
	171	11	456202 *	Šlapieji juodalksnynai	0,6
Pažiūžmelių	8	10	446301	Šlapieji juodalksnynai	0,7
	8	16, 17	446302	Šlapieji juodalksnynai	2,5
	9	19, 21, 22	446303 *	Šlapieji juodalksnynai	3,5
	17	15	446202 *	Šlapieji juodalksnynai	4,1
	35	6, 7	446203 *	Šlapieji juodalksnynai	0,9

Girininkija	Kvartalo Nr.	Sklypo Nr.	KMB Nr.	KMB tipas	KMB plotas, ha
	45	12	446204	Šlapieji juodalksnynai	1,7
	57	6	456203	Šlapieji eglynai ir mišrūs miškai su eglėmis	1,6
	57	20, 21	456204	Šlapieji juodalksnynai	1,2
	107	3	436101 *	Šlapieji juodalksnynai	0,5
	111	7	446201	Šlapieji juodalksnynai	1,8
	113	7, 9, 20	446102	Šlapieji juodalksnynai	0,8
Tryškių	37	4	436301	Pušynai ir mišrūs miškai su pušimis	4,9
	53	12	436202	Šlapieji eglynai ir mišrūs miškai su eglėmis	2,4
	54	4, 5, 25	436302	Šlapieji juodalksnynai	2,5
	54	15, 16	436201	Šlapieji juodalksnynai	1,5
	148	33, 34, 35	436207	Šlapieji juodalksnynai	1,0
	150	1, 5, 6	436204	Šlapieji juodalksnynai	1,9
	150	3, 4	436203 *	Šlapieji juodalksnynai	6,3
	158	8, 9	436208 *	Šlapieji juodalksnynai	1,1
	158	7	436205	Šlapieji juodalksnynai	3,8
	158	20	436206	Šlapieji juodalksnynai	2,4
Šaukėnų	9	24	465802 *	Šlaitas	0,8
	10	58, 61	465801 *	Pavienis medis milžinas	0,03
	65	4, 18, 19	455601 *	Šlapieji eglynai ir mišrūs miškai su eglėmis	2,3
Iš viso:			63		93,6
KMB:			43		54,9
PKMB:			20		38,7

* - potenciali kertinė miško buveinė

6 lentelė. Urėdijos įsipareigojimu saugomi plotai, nepatenkantys į Kertines miško buveines

Eil. nr.	Girininkija	Kvartalo nr.	Sklypo nr.	Plotas, ha	Pastabos
1.	Gedinčių	90	10,11,14,24,25	33,2	
2.	Pažiužmelių	134	11,17,20	3,3	
3.	Pavenčių	57	19,30,32,33	6	
4.	Šaukėnų	150	15,21	3,1	
5.	Šaukėnų	151	18,19	2,6	
6.	Šaukėnų	155	12,13,16,21-24,26,29	10,5	
7.	Šaukėnų	162	28-34	11,6	
8.	Šaukėnų	163	13-17,19	12,9	
9.	Šaukėnų	170	5-7,9,11,15,16	10,8	
10.	Šaukėnų	171	1,2,3	4,9	
11.	Tryškių	147	visas	87,4	Gelžės botaninis – zoologinis draustinis
12.	Tryškių	148	visas	131,5	
13.	Tryškių	149	visas	146,4	
14.	Tryškių	150	visas	75,5	
15.	Tryškių	151	visas	91,9	
16.	Tryškių	158	visas	140,8	
17.	Tryškių	159	visas	107,0	
18.	Tryškių	162	visas	22,7	
Viso:				902,1	

3.5. Ekologiškai vertingi miško sklypai

Ekologiškai vertingiems miško sklypams šiame darbe buvo priskirti naujai nustatyti miško žemėse esantys plotai, turintys didelę vertę biologinės įvairovės išsaugojimui, pagausinimui ir praturtinimui. Tai daugiausia iš miško medynų išsiskiriančios natūralios pelkės, pelkiniai pušynai, kurie nėra našūs, tačiau gamtosauginė jų vertė yra didelė. Didesniuose miško masyvuose ypač svarbios yra nedidelės miško aikštelės ir laukymės, nes jose kaip salelėse prieglobstį randa atvirų vietų augalai ir juos apdulkinantys vabzdžiai, kiti gyvūnai, kurie vengia tankaus miško sklypų. Bioįvairovei yra svarbūs ir plynose kirtavietėse paliekami pavieniai medžiai bei išlikę seni antros ar net trečios kartos medžiai, dažniausiai ažuolai, kurie yra labai vertingi daugeliui su jais susijusių retųjų augalų ir gyvūnų rūšių.

7 lentelė. Ekologiškai vertingų miško sklypų sąvadas

Girininkija	Bendras plotas, ha	Miško žemės plotas, ha	Pelkiniai pušynai (Pa ir Pb), ha	Natūralios miško pelkės, ha	Miško aikštelės ir laukymės, ha	Valomos miško laukymės, ha	Ekologiškai vertingų miško sklypų bendras plotas, ha	Ekologiškai vertingų miško sklypų % nuo miško žemės ploto
Gedinčių	2016,9	1985,5	-	9	1,5	3	13,5	0,7
Gulbinų	2123,7	2103,2	-	-	2,3	-	2,3	0,1
Ilgšilio	3016,5	2964,7	11,4	0,9	7,9	13,6	33,8	1,1
Paežerių	2577,2	2536,1	-	6,3	1,6	3,5	11,4	0,45
Pavenčių	1775,9	1751,1	-	6,4	1,7	7,3	15,4	0,9
Pažiužmelių	3242,6	3212,3	-	4,4	4,1	7	15,5	0,5
Šaukėnų	3490,8	3460,6	10,9	5,3	3,15	3,1	22,45	0,65
Tryškių	2925,6	2703,6	-	19,3	5,7	5,4	30,4	1,1
Iš viso	21169,2	20717,1	22,3	51,6	27,9	42,9	144,75	0,7

Kuršėnų miškų urėdijoje nustatyti ekologiškai vertingi miško sklypai girininkijose sudaro nuo 0,1% (2,3 ha) miško žemės ploto Gulbinų girininkijoje iki 1,1% (33,8 ha) Ilgšilio girininkijoje. Jos sudaro 0,7 proc. miško žemės ploto (7 lentelė).

Pušynai augantys Pa ir Pb augavietėse. Dažniausiai tai nedidelio ploto aukštapelkiniai pušynai, augantys pelkių pakraščiuose ir kitose užmirkusiose vietose. Jų eksploatavimas galėtų duoti minimalią naudą, o kartais būtų net nuostolingas. Šių pušynų natūralios raidos išsaugojimas ir nenukirtimas yra labai svarbus, nes tokiu būdu yra palaikomas tokių teritorijų ekologinis stabilumas.

Kuršėnų miškų urėdijoje vertingi pušynai, augantys Pa ir Pb augavietėse aptinkami vien tik Ilgšilio bei Šaukėnų girininkijose ir jie sudaro labai menką procentą nuo visos miško žemės (8 lentelė).

8 lentelė. Pelkiniai pušynai (Pa ir Pb augavietėse)

Girininkija	Miško žemės plotas, ha	Pelkiniai pušynai, iš viso	
		Miško žemės plotas, ha	% nuo miško žemės ploto
Gedinčių	1985,5	-	-
Gulbinų	2103,2	-	-
Ilgšilio	2964,7	11,4	0,4
Paežerių	2536,1	-	-
Pavenčių	1751,1	-	-
Pažiužmelių	3212,3	-	-
Šaukėnų	3460,6	10,9	0,3
Tryškių	2703,6	-	-
Iš viso	20717,1	22,3	0,1

Natūralios miško pelkės. Šios pelkės turi didelę reikšmę drėgnų vietų biotopuose gyvenantiems organizmams, kurie labai praturtina šalia tokių pelkių augančių medynų gamtinę įvairovę. Ypač vertingos nenusausintos pelkės, nes tai yra daugeliui retų ir nykstančių gyvūnų ir augalų rūšių tinkami biotopai. Tokias pelkes rekomenduojama palikti nenusausintas, jose neturi būti vykdomi miško sodinimo ar paramos žėlimui darbai. Prasidėjus tokių plotų savaiminiam apaugimui mišku, miškų urėdijos specialistai turėtų priimti sprendimą dėl sumedėjusios augalijos išvalymo arba natūralaus apaugimo proceso stebėjimo.

Kuršėnų miškų urėdijoje natūralių pelkių yra labai nedidelis procentas, jų pasiskirstymas pagal plotą pateikiamas 9 lentelėje.

9 lentelė. Natūralios miško pelkės

Girininkija	Miško žemės plotas, ha	Natūralios miško pelkės, iš viso	
		Miško žemės plotas, ha	% nuo miško žemės ploto
Gedinčių	1985,5	9	0,45
Gulbinų	2103,2	-	-
Ilgšilio	2964,7	0,9	0,03
Paežerių	2536,1	6,3	0,25
Pavenčių	1751,1	6,4	0,37
Pažiužmelių	3212,3	4,4	0,14
Šaukėnų	3460,6	5,3	0,15
Tryškių	2703,6	19,3	0,71
Iš viso	20717,1	51,6	0,25

Miško aikštelės ir laukymės. Tai nedidelės, iki 0,3 ha dydžio natūraliai miško masyvuose susiformavusios aikštelės, laukymės arba žuvę medynai. Išimtiniais atvejais, suderinus su miškų urėdija, gali būti atrenkamos ir paliekamos didesnio ploto miško aikštelės. Šios aikštelės ir laukymės yra svarbios daugeliui gyvūnijos ir augalijos rūšių, o jų buvimas padidina medynų ar net masyvų mozaikiškumą bei sudaro prielaidas biologinės įvairovės išsaugojimui ir praturtinimui. Tokios miško aikštelės turi būti paliekamos natūraliai raidai, jų neželdant ir nevykdant paramos žėlimui. Kertant pagrindinio naudojimo biržes, šios nedidelės aikštelės gali būti įtraukiamos į biržių plotą, tačiau po kirtimo rekomenduojame palikti jas nevalytas, nevagotas ir neužsodintas.

Miškų urėdijoje iš viso nustatytos miško aikštelės ir laukymės, užimančios 27,9 ha arba 0,13% miško žemės ploto. Daugiausia tokių plotų nustatyta Ilgšilio (7,9 ha) girininkijoje (10 lentelė).

10 lentelė. Miško aikštelės ir laukymės, paliekamos natūraliai raidai

Girininkija	Miško žemės plotas, ha	Miško aikštelės ir laukymės, iš viso	
		Miško žemės plotas, ha	% nuo miško žemės ploto
Gedinčių	1985,5	1,5	0,08
Gulbinų	2103,2	2,3	0,11
Ilgšilio	2964,7	7,9	0,27
Paežerių	2536,1	1,6	0,06
Pavenčių	1751,1	1,7	0,1
Pažiužmelių	3212,3	4,1	0,13
Šaukėnų	3460,6	3,15	0,09
Tryškių	2703,6	5,7	0,21
Iš viso	20717,1	27,9	0,13

Miško laukymės valytinos nuo nepageidaujamo apaugimo medžiais ir krūmais. Dažniausiai tokioms laukymėms priskiriamos natūralios miško pievos, buvusios šienaujamos pievos ir ganyklos, upių, upelių ir ežerų pakrančių pievos. Tai įvairaus dydžio esamos miške laukymės. Šios visada buvusios atviros teritorijos neretai sparčiai užauga medžiais ir krūmais ir jas reikalinga pastoviai valyti, norint išsaugoti ir palaikyti nepasikeitusių vertingų biotopus ir juose gyvenančias rūšis.

Kuršėnų urėdijoje iš viso buvo nustatyta 42,9 ha tokių valytinų laukymių, kurios daugiausiai išsidėsčiusios Ilgšilio girininkijoje (13,6 ha) (11 lentelė).

11 lentelė. Miško laukymės, valytinos nuo nepageidaujamo apaugimo

Girininkija	Miško žemės plotas, ha	Miško laukymės, iš viso	
		Miško žemės plotas, ha	% nuo miško žemės ploto
Gedinčių	1985,5	3	0,15
Gulbinų	2103,2	-	-
Ilgšilio	2964,7	13,6	0,46
Paežerių	2536,1	3,5	0,14
Pavenčių	1751,1	7,3	0,42
Pažiužmelių	3212,3	7	0,22
Šaukėnų	3460,6	3,1	0,09
Tryškių	2703,6	5,4	0,2
Iš viso	20717,1	42,9	0,21

Likusios ekologiškai vertingos teritorijos. Tai gali būti medynai, augantys stačiuose šlaituose ir griovose bei kitose ypatingose reljefo formose, ežerų bei pelkių salose. Tokiuose medynuose daugeliu atvejų nereikėtų vykdyti jokių kirtimų. Mūsų specialistams neinventorizavus, o užsakovui nepateikus informacijos apie tokias teritorijas, šiame darbe duomenų apie minėtas teritorijas nepateikiame.

3.6. Miško sklypai su pavieniais ekologiškai vertingais medžiais

Bioįvairovei yra svarbūs ir plynose kirtavietėse paliekami pavieniai medžiai bei išlikę seni antros ar net trečios kartos medžiai, dažniausiai ąžuolai ir pušys, kurie yra labai vertingi daugeliui su jais susijusių retųjų augalų ir gyvūnų rūšių.

Atskirai pateikiami duomenys apie miško sklypus su pavieniais bioįvairovės medžiais ir saugotinais senmedžiais. Kadangi negalima pateikti minėtų vertingų medžių tikslaus ploto

ir kiekio, šiame darbe apžvelgiamas miško sklypų su tokiais medžiais užimamas plotas (12 lentelė). Čia vertingiausi yra ne patys sklypai, o pavieniai bioįvairovės medžiai ir senmedžiai juose. Duomenys apie tokius sklypus pateikiami tik informacijai, neįtraukiant jų į bendrą ekologiškai vertingų miško sklypų sąvadą.

12 lentelė. Miško sklypų su bioįvairovei vertingais medžiais sąvadas

Girininkija	Bendras plotas, ha	Miško žemės plotas, ha	Miško sklypai su:			
			pavieniais bioįvairovės medžiais, ha	% nuo miško žemės ploto	pavieniais senmedžiais, ha	% nuo miško žemės ploto
Gedinčių	2016,9	1985,5	163,0	8,2	-	-
Gulbinų	2123,7	2103,2	148,2	7,0	10,5	0,5
Ilgšilio	3016,5	2964,7	396,8	13,4	14,2	0,5
Paežerių	2577,2	2536,1	234,5	9,2	8,4	0,3
Pavenčių	1775,9	1751,1	102,0	5,8	-	-
Pažiužmelių	3242,6	3212,3	230,2	7,2	11,0	0,4
Šaukėnų	3490,8	3460,6	321,5	9,3	0,9	0,03
Tryškių	2925,6	2703,6	203,0	7,5	6,0	0,2
Iš viso	21169,2	20717,1	1799,2	8,7	51	0,3

Miško sklypai su paliekamais pavieniais bioįvairovės medžiais. Svarbiems bioįvairovei miško sklypams dėl juose paliekamų pavienių medžių daugiausiai priklauso užaugančios plynos kirtavietės, jaunuolynai ir pusamžiai medynai. Šios dabarties ir ateities vertingos teritorijos urėdijoje išsidėsčiusios gana tolygiai. Tokių tolygų išsidėstymą sąlygoja pagrindinio naudojimo biržių išdėstymas miškų urėdijoje. Sklypai su tokiais medžiais užima 8,7 proc. valstybinės reikšmės miško žemės ploto. Detalūs šių miško sklypų sąrašai pateikiami prieduose.

Medynai su saugotinais senmedžiais. Ypatingai svarbūs yra seni - antros ar net trečios kartos miško medžiai, kurių kiekvienas gali būti buveine daugumai retųjų augalų ir gyvūnų rūšių. Šiame darbe tokie medžiai vadinami senmedžiais ir duomenys apie juos pateikiami žiniaraščiuose pagal girininkijas.

Senų pavienių medžių koncentraciją ir išsidėstymą atskirose girininkijose sąlygoja iki šių dienų išlikusių sengirių fragmentų bei buvusių medžiais apaugusių pievų ir ganyklų suformuotas kraštovaizdis dabartinėje miškų urėdijos teritorijoje.

Daugiausia aptikta pavienių senų eglė (120-140 metų) – 7 miško sklypuose, pušų (130-150 metų) – 5 miško sklypuose, uosių (100-120 metų) – 4 miško sklypuose, ąžuolų (150 metų) – 2 miško sklypuose, klevas (95 metų) – 1 miško sklypas, juodalksnis (100 metų) – 1 miško sklypas.

4. Miškų ūkinis režimas

Miškų ūkinis režimas miško žemėse apibūdinamas miškus suskirstant į miškų grupes. Saugomose teritorijose miškų ūkinis režimas yra detalizuojamas tų teritorijų individualiuose arba tipiniuose nuostatuose, regioninių parkų reglamentuose, teritorijų tvarkymo planuose (planavimo scheme).

Kuršėnų urėdijos miškai daugiausia priskirti IV miškų grupei – ūkiniams miškams, kurie sudaro 87% visų urėdijos administruojamų miškų (13 lentelė).

13 lentelė. Miško žemės pagal miškų grupes valstybiniuose miškuose

Miškų grupė	Bendras plotas, ha	% nuo bendro ploto	Miško žemės plotas, ha	% nuo miško žemės ploto
I grupė	-	-	-	-
II grupė	1059,3	5,0	856,5	4,1
III grupė	1671,8	7,9	1636,6	7,9
IV grupė	18438,1	87,1	18224,0	88,0
Iš viso	21169,2	100	20717,1	100

Lietuvos raudonosios knygos objektų radimvietėms atskiros miškų grupės ar pogrupiai neišskiriami, o patys saugomi objektai lieka priskirti toms miškų grupėms, kuriose jie buvo aptikti. Tokiems nedideliems objektams gali būti nustatomas specialus apsaugos režimas, kurio reikalavimai yra griežtesni, nei aplink esančios miškų grupės. Pavyzdžiu gali būti nekertamo miško spinduliai apie retųjų paukščių lizdus, kuriuose draudžiami pagrindinio naudojimo miško kirtimai, kurtinių tuokviečių sklypai, kuriuose nustatomas rezervatinis režimas bei retųjų augalų augaviečių sklypai, kuriuose draudžiami pagrindinio naudojimo miško kirtimai.

Jei toje pačioje saugomoje teritorijoje nustatyti skirtingi ūkinio režimo reikalavimai, galioja to teisinio akto reikalavimai, kuriame nurodyti griežtesni apribojimai.

Miškų urėdijos suderintose saugojimui kertinėse miško buveinėse ūkinio režimo reikalavimai turėtų būti tokie, kokie taikomi I arba II miškų grupėms. Šie reikalavimai kiekvienai KMB skiriasi ir yra nurodyti KMB kortelėse, VMI duomenų bazėje bei KMB sąrašuose. Taikytino ūkinio režimo skirtumai nėra esminiai: KMB apsaugai dažniausiai rekomenduojamas rezervatinis režimas (arba I miškų grupė), kuomet medynai ir senieji medžiai paliekami natūraliai suirti. Net ir tuomet, kai senmedžiai lūžta ar išvirsta, jie turi likti gulėti, nešalinant negyvos medienos iš KMB. Nustatyta, kad išvirtęs beržas suyra per 20 metų, o ąžuolas – per 50 metų ir daugiau. Kartais kertinėse miško buveinėse reikalingi trako ir pomiškio kirtimai, kai iškertamos menkavertės medžių ir krūmų rūšys arba kirtimai apie pavienius senmedžius, kai pašalinami medžiai, augantys po šių senmedžių lajomis ir šalia jų. KMB apsaugai ir palaikymui reikalingos priemonės pateikiamos atskirai 10 priede.

5. Gamtosauginės miškų ūkinės priemonės, skirtos biologinės įvairovės išsaugojimui nesaugomose teritorijose

5.1. Kraštovaizdžio formavimo kirtimai

Pastaraisiais metais didėjant miškų urėdijos miškų rekreacinei ir gamtosauginei svarbai, būtini tampa ir specialūs kirtimai, kurių metu gali būti formuojamas vietos kraštovaizdis bei išryškinami būdingi jo bruožai.

Įprastai vykdomos trys kraštovaizdžio formavimo kirtimų rūšys: erdvinės struktūros formavimo, medynų sudėties formavimo ir dekoratyviniai.

Skiriami du kraštovaizdžio formavimo kirtimų tipai:

1. Miško kirtimai skirti gamtosauginiams tikslams.
2. Miško kirtimai skirti kraštovaizdžio formavimo tikslams.

Pirmajam tipui priskiriami kirtimai, reikalingi išvardintų gamtosauginių tikslų įvykdymui: retmiškio brandžiuose medynuose suformavimui, palankių sąlygų šviesiamėgėms augalų rūšims, miško uoginiams, vaisiniams ir vaistiniams augalams sudarymui. Tokie kirtimai svarbūs ir įvairioms gyvūnų rūšims (ypatingai kanopiniams žvėrims ir vabzdžiams). Minėtų kirtimų dėka yra suformuojamos miško retmės arba 0,1-0,2 (išimtiniais atvejais - iki 0,3-0,5) skalsumo medynai, kuriuose pagerėja apšvietimas, įsivyrėja žolinė augalija, žiediniai ir kiti naudingi augalai. Tokie išretinti medynai formuojami tolygiai, išretintuose plotuose nesiekama savaiminio miško atsikūrimo iki jo gamtinės ir irimo procesų pradžios.

Labai svarbu atsižvelgti į gamtosaugines bei biologines vietovių rekomendacijas, kuriose gali būti numatomi kraštovaizdžio formavimo kirtimai atskiroms retųjų augalų rūšims pagausinti tam tinkamose augavietėse. Daugeliui pusiau atvirose vietose augančių Lietuvos raudonosios knygos augalų rūšių optimalus medyno skalsumas yra 0,5. Jei minėtose radimvietėse augantys medynai užauga tankesni arba pradeda augti buvusiose atvirose vietose, tokius sklypus reikia retinti, naudojantis kraštovaizdžio formavimo kirtimais optimaliam sklypų skalsumui atkurti. Atviresniuose ir pusiau retuose medynuose auga šios saugomos augalų rūšys: didžioji astrancija, melsvasis mėlitas, miškinė dirsuolė, retažiedė miglė, plačialapė klumpaitė, žalsvažiedė blandis, plaukuotoji jonažolė ir kitos. Visų šių rūšių augavietėse turi augti ne per tankūs medynai, todėl labai svarbu nustatyti tikslias augalų augimo vietas, pažymėti jas planinėje medžiagoje ir tik po to projektuoti ir taikyti kraštovaizdžio formavimo kirtimus.

Botaninių draustinių teritorijose gamtosauginiai kraštovaizdžio formavimo kirtimai turi būti derinami su saugomų teritorijų specialistais, rajono savivaldybės ekologais, botanikais, patikslinant tokių vertingų sklypų ribas, kirtimų apimtis ir iškirtimo laiką. Labai svarbu laikytis nustatytų kirtimų laiko, nes kertant mišką augalų žydėjimo ir sėklų brandinimo laikotarpiu retieji augalai gali būti pažeisti ir išnykti. Geriausia kirsti žiemą, nes įšalus gruntui beveik nepažeidžiamos požeminės augalų dalys. Šakas ir kirtimo liekanas geriausia išgabenti arba palikti sukrautas į krūvas. Deginti tokių kirtimo atliekų nerekomenduojama.

Visų minėtų augalų rūšių žiniaraščiai su rekomenduojamomis ūkinėmis priemonėmis pateikiami šio darbo prieduose atskirai pagal girininkijas.

5.2. Miško aikštelių ir laukymių valymas nuo apaugimo

Miško aikštės ir laukymės, apaugdamos sumedėjusia augalija, praranda savo išskirtinę reikšmę bei tinkamumą atviras miško erdves besirenkančioms augalijos ir gyvūnijos rūšims. Miško aikštės ir laukymės, kaip ir miško pievos, padidina miško masyvų mozaikiškumą ir jų dėka kompaktiškuose miško masyvuose padaugėja vietų su vadinamuoju pamiškės efektu. Tokiose papildomose vietose ir medžių struktūra yra kitokia ir pamiškės ekotonas ryškesnis, ir jose kuriasi specifinės, retos rūšys.

Tokių miško aikštelių ir pelkių apaugimas suintensyvėjo paskutinį dešimtmetį, kai didelė dalis buvusių žemės ūkio naudmenų liko dirvonuoti, pievos, o vietomis ir pelkės tapo nebešienaujamos, nebeganomos.

Kad buvusios atviros pievos, aikštės ir laukymės ir toliau išliktų atviros, neužaugtų medžiais ir krūmais bei nesuvešėtų tankia žoline augmenija – užtenka vieną kartą per sezoną nušienauti žolę, išpjauti krūmų ir medžių atžalas. Geriausia tai daryti antroje vasaros pusėje – rugpjūčio mėn., kada jau būna pabaigę žydėti reti žoliniai augalai ir kada nupjautos medžių bei krūmų atžalos turi mažiausiai potencialo ataugti ir atlaikyti žiemos šalčius. Jei teritorijoje šienavimas tampa nebeįmanomas, tikslinga yra naudoti krūmapjoves, atskirus savaiminius medžius galima nukirsti arba jei jie dar nedideli – išrauti. Tokią procedūrą reikia kartoti ne rečiau kaip trys metai. Ypatingai tokia savaiminukų rovimu metodika pasiteisina pelkinėse augavietėse ir pelkėse, kur dėka durpinio grunto juos lengviau išrauti.

Tokių valytinų plotų Kuršėnų miškų urėdijoje yra apie 42,9 ha (12 lentelė). Aktyvus atvirų vietų valymas galėtų būti finansuojamas iš tarptautinių fondų bei programų.

Buvusioms atviroms vietoms neretai galėtų būti priskiriamos ir vandens telkinių pakrantės, kurios netolimoje praeityje buvo atviros, dažnai ganomos ir šienaujamos, o dabar apaugusios krūmais, o neretai ir mišku. Kita to priežastis yra reikalingumas pristabdyti eutrofikacijos procesus vietose, kur pakrantės gausiai apaugusios ir kur vanduo labiausiai teršiamas sumedėjusios augalijos yrančiais lapais. Ši priemonė gali būti taikoma ežerų, tvenkinių ir kitų vandens telkinių, esančių lygumose, ir kur iki pat vandens auga minkštieji lapuočiai, ypač juodalksniai. Tokias vietas papildomai reikėtų apžiūrėti natūroje ir, pasiderinus su žemės naudotojais, nuspręsti, kurias vietas valyti, kaip dažnai tą daryti ir kas tai turėtų atlikti.

5.3. Pušynų, augančių Pa ir Pb augavietėse, išsaugojimas

Pušynų, augančių Pa ir Pb augavietėse, eksploatavimas neretai duoda minimalią ekonominę naudą, o kartais gali būti ir ekonomiškai nuostolingas. Tokių pušynų natūralios raidos išlaikymas jų nenukertant, yra labai svarbus, užtikrinant tokių teritorijų ekologinį stabilumą. Tokios paliekamos teritorijos galėtų sudaryti buferį tarp aukštapelkių ir ūkinių miškų bei atvirų palaukių.

Minėtus pušynus reikalinga palikti natūraliam vystymuisi ir nevykdyti jokių kirtimų, miško želdinimo bei melioravimo darbų šiose teritorijose, išskyrus stichinių nelaimių pasekmių likvidavimo atvejus. Pelkiniuose pušynuose gali būti vykdomos tik miškų apsaugos priemonės, susijusios su gaisrų gesinimu ir apsauga nuo masinių ligų ir vabzdžių antplūdžių. Visi šie pušynai turi būti išsaugoti ir nepakeisti – nenusausinti, neiškirsti ar kitaip nesunaikinti, paliekant juos ateities kartoms.

Miškų urėdijoje tokie pušynai užima 22,3 ha Ilgšilio ir Šaukėnų girininkijose.

Šiai kategorijai netinka jau nusausti pušynai, augantys Pan ir Pbn augavietėse, nes jose jau keičiasi ne tik hidrografinės sąlygos, bet ir medžių bei krūmų rūšinė sudėtis, skalsumas. Toks procesas jau yra nekontroliuojamas ir negrįžtamas.

5.4. Natūralių pelkių palikimas savaiminei raidai

Natūralios pelkės turi didelę reikšmę drėgnų vietų biotopuose gyvenantiems organizmams, kurie labai praturtina šalia tokių pelkių augančių medynų gamtinę įvairovę. Ypatingai, jei jos dar nenusausintos, tai yra tinkami biotopai daugeliui retų ir nykstančių gyvūnų ir augalų rūšių. Paliekant šias pelkes natūraliai raidai, netikslinga ir nerekomenduotina yra keisti jų natūralų hidrologinį režimą arba užsodinti jas mišku.

Reikalinga pastovi tokių pelkių stebėsena, ypatingai sausringais metais. Jei, nukritus vandens lygiui, savaime prasideda pelkės apaugimas krūmais bei medžiais, būtina stebėti ir įvertinti tokio apaugimo intensyvumą ir parengti priemonių apaugimui šalinti planą bei priemones. Parengus tvarkymo planą galima kreiptis į tarptautinius fondus bei programas ir gauti lėšų, už kurias būtų organizuojami ir vykdomi pažeistų pelkių atkūrimo darbai. Jei tokios

pažeistos pelkės anksčiau buvo ganomos arba šienaujamos, pasinaudojus fondų lėšomis galima vėl organizuoti jų ganymą ir šienavimą. Tam pirmiausia reikėtų atlikti poveikio aplinkai vertinimą ir nustatyti visas potencialias grėsmes bei galimybes.

Kuršėnų miškų urėdijoje natūraliai raidai siūloma palikti 51,6 ha pelkių (10 lentelė).

5.5. Pavienių paliekamų bioįvairovės medžių atranka ir išdėstymas

Remiantis Pagrindinių miško kirtimų taisyklių nuostatomis, plynose ir kitose kirtavietėse turi būti paliekami pavieniai medžiai, ypatingai svarbūs bioįvairovės apsaugai. Tai gali būti įvairūs stuobriai, uoksiniai medžiai, potencialūs plėšriųjų paukščių lizdiniai medžiai su patogia lizdui krauti laja bei medžiai iš buvusio medyno pagrindinio ardo. Mišriuose spygliuočių-lapuočių medynuose labai svarbūs yra lapuočiai medžiai, kuriuos pirmiausia reikia palikti. Bioįvairovei svarbūs yra klevai, uosiai, liepos, guobiniai medžiai.

Rėžiant biržes atrenkami bioįvairovės medžiai, atitinkantys šiuos kriterijus:

1. Sengirių biologinei įvairovei svarbūs medžiai – augantys su natūraliomis drevėmis ir paukščių iškaltais uokšais, medžiai milžinai, nudžiūvę medžiai ir jų liekanos (stuobriai);
2. Būsimų sengirių biologinei įvairovei vertingi medžiai – augantys vidutinio ir brandaus amžiaus, ilgaamžiai ir lėtai bręstantys medžiai (pušis, ąžuolas, uosis), vidutinio amžiaus ir senesni trumpaamžiai greitai bręstantys medžiai (beržas, drebulė, liepa, juodalksnis, baltalksnis);
3. Biologinės įvairovės didinimui vertingi medžiai: eglė, klevas, guobiniai, šermukšnis ir kiti;

Bioįvairovės medžiai paprastai paliekami, stengiantis juos tolygiai išdėstyti kirtavietėse. Svarbu yra patikslinti, kad tokie medžiai turėtų būti paliekami ir pavieniui ir biogrupėmis - po kelis ar net keliolika medžių. Taip atrenkant medžius, vienoje didesnėje biogrupėje gali būti palikti visi toje biržėje reikalingi palikti medžiai. Biogrupėje turėtų būti palikti ne tik pagrindinio ardo medžiai, bet ir senesni medžiai bei jauni plačialapiai medžiai, o taip pat ir trakas bei žolinė augalija. Tokius medžius mažiau verčia vėjas, jie auga gyvybingesni ir sudaro ateities medyno seniausiųjų medžių pagrindą. Suformuotoje biogrupėje gali perėti suopis, kranklys ir sketsakalis, jei šių paukščių lizdiniai medžiai po plyno kirtimo bus palikti kartu su kitais biržėje paliekamais medžiais. Perėjimui tokias vietas rinksis ir uoksiniai paukščiai – įvairūs geniai, meletos bei smulkieji paukščiai.

5.6. Senmedžių reikšmė ir apsauga

Seniausieji miško medžiai arba senmedžiai miškų urėdijos teritorijoje išlikę nuo buvusių sengirių laikų. Tokie antros ar net trečios kartos medyno medžiai yra svarbūs biologinei įvairovei, nes ant jų ir šalia jų auga ir gyvena daug retųjų augalų ir gyvūnų rūšių. Patys seniausi ir tinkamiausi tokie medžiai ar jų grupės buvo inventorizuoti kaip kertinės miško buveinės, priskiriant jas KMB tipams: pavienis medis milžinas ir medžių milžinų grupė. Likę senmedžiai dėl įvairių priežasčių nebuvo aptikti, todėl ir dabar tokie medžiai gali būti skelbiami kertine miško buveine, o jei jie dar neatitinka KMB keliamų reikalavimų, turi būti išsaugomi miško kirtimų metu. Svarbu išsaugoti ne tik patį tokį medį, bet ir nepakitusią jo aplinką. Jei senmedis pasižymi plačia, žemai išsišakojusia laja ir yra užaugęs buvusioje atviroje vietoje, reikalinga palaipsniui jį atidengti, nepaliekant nei pačioje lajoje, nei apie ją kitų augančių medžių. Jei senmedis - buvęs miško medis, turintis aukštutinę lają, negalima tokio medžio atidengti pilnai. Apie tokį miško medį turi būti palikta nenukirsta apsauginė miško juosta, kurią sudaro keli tokių medžių aukščiai.

Svarbiausias biologinei įvairovei yra paprastasis ąžuolas, su kuriuo yra susijusios 284 bestuburių, 324 kerpių bei daugelis paukščių ir žinduolių rūšių. ąžuolai natūraliai gali sulaukti 600 ir daugiau metų, todėl svarbu palikti seniausius šiuos medžius nenukirstus. Su paprastąją pušimi susiję apie 90 rūšių bestuburių ir 130 kerpių rūšių. Pušys gali sulaukti iki 400 metų. Su

beržu susijusios 229 bestuburių ir 126 kerpių rūšys. Beržai gali sulaukti virš 100 metų, juodalksniai – virš 200 metų amžiaus. Spygliuočių medynuose biologinei įvairovei ypatingai svarbios yra drebulės. Su drebulė susijusios 97 bestuburių rūšys, dalis miško paukščių ir žinduolių. Pavienės drebulės gali sulaukti 150 ir daugiau metų.

Medynuose augantys senmedžiai turi likti nenukirsti ir neišgabenti iki visiško savo nudžiūvimo ir nuvirtimo bei natūralaus sunykimo, nes visose irimo stadijose šių senųjų medžių mediena būna labai svarbi vis kitoms retosioms organizmų rūšims.

5.7. Kertinių miško buveinių tvarkymas ir apsauga

Miškų urėdijos teritorijoje inventorizuotos saugomos kartinės miško buveinės turi būti tvarkomos, remiantis „Bendraisiais kertinių miško buveinių nuostatais“, parengtais pagal „KMB inventorizavimo metodiką“ (detaliau žiūrėti 10 priede). Kiekvienai KMB tipų grupei ir atskirai kiekvienam KMB tipui yra numatytos skirtingos priemonės, kurių reikia laikytis, norint kuo ilgiau išsaugoti šias kartinės miško buveines nepakitusias. Esant reikalui, specifinės apsaugos ir galimo tvarkymo priemonės gali būti pateikiamos iš VMI duomenų bazės atskirai kiekvienai KMB.

Kertinių miško buveinių inventorizavimo tikslas – suteikti informacijos nustatant teritorijų planavimo strategiją ir sprendžiant miškų tvarkymo ir apsaugos problemas. Galima paminėti sritis, kuriose ateityje bus galima panaudoti kertinių miško buveinių inventorizacijos rezultatus:

- Didelės biologinės įvairovės miškų apsaugos planavimas. Pagrindas kuriant saugomų miškų tinklą;
- Nacionalinių ir regioninių parkų, valstybinių rezervatų ir kitų saugomų teritorijų ribų ir zonavimo tikslinimas bei tvarkymo planų rengimas;
- Kertinių miško buveinių inventorizacija būtina miškų sertifikavimui, siekiant subalansuoto miškų ūkio;
- Inventorizacijos rezultatai leidžia pagrįsti poreikį miškų apsaugai ir tolesniam jų atkūrimui, siekiant išsaugoti biologinę įvairovę nacionaliniame lygmenyje.
- Inventorizacija suteikia informacijos apie retų ir nykstančių organizmų būklę ir paplitimą miškuose.
- Inventorizacija suteikia informacijos apie faunos ir floros turtingų miško buveinių lokalizaciją visiems besidomintiems fiziniams ir juridiniams asmenims.
- Inventorizacija ir jos loginis pagrindas suteikia žinių apie miško ekologijos ir miškų ūkio veiklos tarpusavio ryšius.
- KMB inventorizacija ir tyrimai pagrindžia tolesnį biologinių vertybių monitoringą miškuose.

Kartinėse miško buveinėse gali būti nustatoma I arba II miškų grupė (10 priedas).

5.8. Kitos priemonės

Kuršėnų miškų urėdijos miškuose rekomenduojamos šios *papildomos gamtosaugos priemonės*:

- *Kertinių miško buveinių papildoma inventorizacija, kuri yra reikalinga pastoviam miškų sertifikavimui.*

Lietuvoje 2001-2005 metais vykdyto specialaus projekto metu buvo inventorizuota tik pusė visų realiai egzistuojančių kertinių miško buveinių. Tai patvirtino kontrolinė KMB inventorizacija. Tokiu būdu kiekviena miškų urėdija turi savo teritorijoje dar neinventorizuotų KMB. Visos kartinės miško buveinės yra retųjų organizmų išlikimo salos ūkiniuose miškuose, jos taip pat svarbios ir miškų

sertifikavimo procese. Dalis KMB yra veikiamos nepalankių oro bei klimatinių sąlygų, kuomet po sausrų, gaisrų, ir uraganų kertinės miško buveinės gali būti smarkiai pažeistos ar net visai sunaikintos. Remiantis Generalinės miškų urėdijos nurodymais, sunaikinta KMB gali būti išbraukiama iš saugomų KMB sąrašų, į jos vietą įtraukiant naujas KMB. Dėl visų išvardintų priežasčių svarbu yra papildomai inventorizuoti naujas kertines miško buveines, kaip rezervą jau išskirtoms ir pažeistoms. Šį darbą gali atlikti apmokyti specialistai iš Valstybinio miškotvarkos instituto arba kiti KMB inventorizuotojai, turintys specialius pažymėjimus. Pati Kuršėnų miškų urėdija turi spręsti dėl papildomos KMB inventorizacijos būtinumo ir galimo jos vykdymo laiko.

- *Kasmetinė Lietuvos raudonosios knygos paukščių lizdų inventorizacija ir apžiūra pagal aptiktus paukščių rūšių lizdus bei uoksus.*

Išsami Lietuvos raudonosios knygos paukščių lizdų inventorizacija miškų urėdijose vykdoma du kartus per vykmetį: kartu su miškotvarkos lauko darbais (prieš pirmo penkmečio pagrindinio naudojimo biržių režimo projektavimo darbus) ir praėjus penkiems metams - prieš antro penkmečio pagrindinio naudojimo biržių režimo projektavimo darbus. Visa papildoma informacija apie naujai aptiktus lizdus ne biržių režimo laikotarpiu įtraukiama į VMI duomenų bazę, informuojant miškų urėdiją.

Tikslinga būtų kasmetinė retųjų paukščių lizdų apžiūra, nustatant lizdo užimtumą ir perinčią rūšį. Apžiūrėti reikėtų ne tik žinomus lizdus, bet ir biržių režimo metu aptiktus naujus lizdus. Jei neaiški perinti paukščio rūšis arba reikia patikslinti naujų lizdų apsaugos spindulį bei kitas apsaugos priemones, reikalinga kreiptis į Valstybinį miškotvarkos institutą. Tokiu būdu, atlikus lizdų vertinimą natūroje, būtų pasiūlytos priemonės, užtikrinančios visų nustatytų Raudonosios knygos paukščių lizdų apsaugą.

- *Vienos-kelių dienų trukmės mokymų apie miško bioįvairovę ir jos apsaugą ūkiniuose miškuose pravedimas urėdijos darbuotojams bei rangovams (renginį užsakant VMI).*

Pastaraisiais metais labai aktualūs yra pagrindinio naudojimo biržėse paliekamų pavienių medžių atrinkimo klausimai. Paliekami biržėse medžiai gali būti atrenkami, išdėstant juos pavieniui, biogrupėmis arba visai jų nepaliekant. Neretai miškininkams kyla klausimai: kokius medžius reikia palikti įvairiose augavietėse ir įvairiuose medynuose bei kaip tuos medžius geriau išdėstyti.

Visus šiuos klausimus galima spręsti, organizuojant vienos-dviejų dienų trukmės mokymus apie miško bioįvairovę ir jos apsaugą ūkiniuose miškuose. Mokymai būtų pravedami kartu su miškų urėdijos atsakingais darbuotojais visiems miškų urėdijos darbuotojams, dirbantiems šį darbą bei rangovams.

Prie papildomų gamtosauginių priemonių priskiriamos ir šios siūlomos *biotechninės priemonės*:

- *Inkilų gamyba ir kėlimas.*

Sanitarinių kirtimų metu, nukirtus medžius ir stuobrius su uokšais, reikalinga iškelti specialius inkilus uokšiniams paukščiams. Inkilai turi būti keliami vietose, kur trūksta natūralių uokšų – ypatingai jaunuolynuose bei pusamžiuose medynuose. Tradiciškai nemažai inkilų keliami smulkiesiems uokšiniams paukščiams: zylėms, musinukėms, taip pritraukiant juos į pageidaujamas perėti vietas. Daugiau inkilų

reikėtų išskirti naminėms pelėdoms, lututėms. Pelėdoms keliamuose inkiluose svarbu įberti stambių lapuočių medžių pjuvenų, nes kitaip pelėdos neperės.

Pelėdų pritraukimas yra biologinė kovos priemonė su peliniais graužikais, ypačiai pasodintose kultūrose ir jaunuolynuose.

Inkiluose be paukščių įsikuria retieji žinduoliai - miegapelės, įvairios šikšnosparnių rūšys ir vabzdžiai – širšės, vapsvos, kamanės. Šie gyvūnai yra ne tik naudingi miškui, bet daugelis jų yra reti ir saugomi.

Tikslinga kiekvienoje girininkijoje kasmet išskirti po 30 inkilų smulkiesiems uoksiniams paukščiams, po 5 inkilus pelėdoms.

- *Tupėjimo vietų plėšriesiems paukščiams ir pelėdoms įrengimas.*

Svarbi priemonė, pritraukianti daugumą plėšriųjų paukščių, ypačiai suopių bei didžiąsias pelėdas, yra specialios tupėjimo vietos pamiškėse, laukymėse ir naujai iškirstose plynose kirtavietėse. Tokių tupėjimo vietų įrengimas labai nesudėtingas, tačiau labai efektyvus, nes iš karto pritraukia paukščius, kurie medžioja pelinius graužikus. Tokiu būdu tupėjimo vietos kartu su netoliese išskeltais inkilais veikia kaip biologinių kovos priemonių su peliniais graužikais kompleksas. Tikslinga įrengti tokias tapyklas daugelyje plynų kirtaviečių, o sklypuose netoli jų išskirti inkilų pelėdoms. Jei kirtavietėse bus įrengtos tapyklos, didesnė tikimybė, kad greta jos perės suopis ir kiti plėšrieji paukščiai.

Kiekvienoje plynose kirtavietėje reikėtų įrengti bent po 2-3 tokias tupėjimo vietas.

- *Medingųjų augalų sodinimas, įveisiant ir atkuriant mišką.*

Naujai įveisiant ir atkuriant kirtavietėse mišką, svarbu sodinti ne tik miško kultūras, bet ir medinguosius augalus. Labai svarbūs yra – įvairios gudobelių rūšys, miškinės obelys, miškinės kriaušės, trešnės, erškėtrožės, blindės, šermukšniai ir kiti. Žydėdami tokie augalai pritraukia vabzdžius, kurie praturtina vietos biologinę įvairovę. Atskirų normatyvų, kiek reikia sodinti arba palikti nenukirstų tokių medžių ir krūmų nėra, tačiau 1 ha turėtų augti nemažiau kelių tokių augalų.

Minėti augalai yra svarbūs ne tik vabzdžiams, bet ir paukščiams, tad jų sodinimas turi keleriopą naudą gausinant bioįvairovę.

- *Kiaunių, mangutų, lapių ir varninių paukščių sezoninis skaičiaus reguliavimas.*

Sugriežtintos šių plėšrūnų medžioklės miškų urėdijos teritorijoje nenumatytos, jei tai nenurodoma gamtotvarkos planuose pateikiamų uždavinių įgyvendinimo priemonėse.

- *Skruzdėlynų aptvėrimas.*

Biotechninė priemonė, skirta biologinei kovai su miško kultūras, jaunuolynus ir kitus medynus masiškai atakuojančių vabzdžių rūšių invazijomis.

Kiek tverti ar dauginti skruzdėlynų ir kokuose plotuose tai daryti, sprendžia pati urėdija. Tai priklauso nuo esamų skruzdėlynų kiekio, metų sezono bei invazinių vabzdžių rūšių aktyvumo.

Kiekvienos girininkijos teritorijoje tikslinga aptverti po 10-20 skruzdėlynų kasmet.

Literatūra

1. Andersson L., Kriukelis R., Skuja S. 2005. Kertinių miško buveinių inventorizacija Lietuvoje. Vilnius. 121 p. + 129 p.
2. Baškytė R., Bezaras V., Kavaliauskas P., Klimavičius A., Raščius G. (rengėjai). 2006. Lietuvos saugomos teritorijos. Lututė. Kaunas. 325.
3. Ignalinos miškų urėdijos 1999/2000 metų miškotvarkos projekto Gamtotvarkos dalis. 2005. Valstybinis miškotvarkos institutas. Kaunas. 248.
4. Kurlavičius P. 2003. Pagrindiniai miško kirtimai ir paukščių apsauga Lietuvoje. Lietuvos ornitologų draugija. Lututė. Kaunas. 32.
5. Kurlavičius P. 2006. Biologinės įvairovės apsauga valstybiniuose miškuose. Lietuvos ornitologų draugija. Lututė. Kaunas. 151.
6. Lietuvos Raudonoji knyga. 2007. Rašomavičius V. (vyr. redaktorius). Lietuvos respublikos aplinkos ministerija. Lututė. Kaunas. 799.
7. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Miškų departamentas. 2005. Pagrindinių miško kirtimų taisyklės Miško ugdymo kirtimų taisyklės. Vilnius. 61.
8. Pivoriūnas A., Kurlavičius P. 2005. Privataus miško tvarkymas išsaugant biologinę įvairovę. Lututė. Kaunas. 95.
9. Rašomavičius V. (redaktorius ir sudarytojas). 2001. Europinės svarbos buveinės Lietuvoje. Vilnius. 138.
10. Raudonikis L. 2004. Europos Sąjungos reikšmės Paukščiams svarbios teritorijos Lietuvoje. Lututė. Kaunas. 468.
11. Raudonikis L. (sudarytojas). 2006. Europos Sąjungos Buveinių direktyvos Saugomos rūšys. Vadovas. Lututė. Kaunas. 101.